

Ove redove posvećene dru Tomi Matiću ne treba shvatiti kao nekrolog u doslovnom smislu riječi, već – prije svega – kao razmišljanje o jednom djelu, o mnogostrukoj njegovoj znanstvenoj i ljudskoj dimenziji. Možda je poticaj za takav pristup nađen u Matićevoj knjižici *Moje đakke uspomene iz požeške gimnazije*,¹ u kojoj susrećemo mnogo više podataka o školi, o profesorima i nastavnom programu, nego autorovih reminiscencija o vlastitim đakkim godinama. Tako čitalac tek pri kraju knjige otkriva da su gimnazijska sjećanja piscu bila samo okvir za napis koji je prvenstveno prilog povijesti hrvatske prosvjete. Da bismo, dakle, pisali o Tomi Matiću, najbolje je da prikažemo njegov rad. Preveden u brojeve – a brojevi u ovom slučaju kazuju mnogo, ali ipak površno – trajao je taj rad punih sedamdeset i pet godina i ostavio za sobom preko stotinu pedeset bibliografskih jedinica.² Zvuči možda paradoksalno, s obzirom na već navedene brojeve, taj rad ostaje ipak na neki način nedovršen – pretrgnut već zbog činjenice da je trajao do gotovo posljednjeg trenutka života (21. prosinca 1968).

Započet još u vrijeme Kluenovo – Matićevi prvi gimnazijski dani podudaraju se naime s početkom Kluenove »pacifikacije« Hrvatske što je trajala punih dvadeset godina (1883. do 1903) – taj je znanstveni opus još za života autora postao značajnim dijelom hrvatske književnopovijesne baštine i nezaobilaznom literaturom svakom istraživaču hrvatske književnosti, posebno starije.

Tomo Matić rođen je 12. srpnja 1874. u Slavonskom Brodu, gimnaziju je polazio u Požegi (1883–1891) i osjećao se Požežaninom. Studirao je u Beču (1891–1895) slavistiku kod Vatroslava Jagića i romanistiku kod Meyer-Lübkea i Mussafije. Godine 1896. diplomirao je hrvatski i francuski i doktorirao s temom *L'Avare de Molière et ses devanciers*. Dvije godine kasnije – 1898 – položio je kod profesora Minora i njemački jezik kao sporedan predmet.

Početak njegova znanstvenog rada pomalo simbolički obilježava jedan slavonski književnik, Matija Antun Relković, tema kojoj će se i kasnije najčešće vraćati. To je rasprava *O književnom radu Matije A. Relkovića* koju je kao student objavio u »Vijencu« 1893. godine.

Za Matićev znanstveni opus karakteristične su velike sintetske cjeline, kompleksne analize cijelih književnih i povijesnih razdoblja. Težnja za što potpunijom eksplikacijom književne pojave, za otkrivanjem izvan-književnih koordinata što su mogle na nju mnogostruko djelovati odvođi ga često na akribično istraživanje političkih, prosvjetnih i gospodarskih prilika, na proučavanje narodnog života i običaja. Tako nastaju opsežne rasprave kakva je *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije preporoda* i niz manjih, ali ne manje značajnih, što zajedno rekonstruiraju kompleksnu historijsku scenu u kojoj književne pojave dobivaju svo-

¹ Vidi T. Matić, *Moje đakke uspomene iz požeške gimnazije (1883–1891)*, Požega 1964.

² *Bibliografija radova Tome Matića A. Damića* (»Filologija« 5/1967, str. 193–202) što je objavljena u povodu 90-obljetnice njegova života i koja obuhvaća razdoblje od 1893. do 1965, bilježi 141 znanstveni rad.

je prave dimenzije i osvjetljenje. Spomenimo npr. Matičeve studije *Nastojanje oko mađarizacije u osječkoj gimnaziji od smrti Josipa II do ilirskog pokreta* i *Narodni život i običaji u požeškoj županiji krajem osamnaestoga vijeka*.

Pravu vrijednost i značenje Matičevih istraživanja političkih, prosvjetnih ili kazališnih realija uočavamo tek pri čitanju njegovih književnih studija, onih sintetskog karaktera (npr. *Slavonsko selo u djelima hrvatskih pisaca potkraj osamnaestoga vijeka*) ili pojedinačnih monografija, kada se te dvije zasebne projekcije jedne stvarnosti ostvarene s različitim aspektata integriraju u zajedničku viziju.

Od kapitalna je značenja – osobito danas kad se čine velike predradnje za pisanje povijesti hrvatske književnosti – Matičev rad na kritičkim izdanjima djela starijih hrvatskih književnika. Pored izvanredne znanstvene akribije što se očitovala u tekstološkom dijelu posla, valja svakako istaknuti njegove opsežne uvodne studije i podrobno komentiranje što tim izdanjima daje posebnu vrijednost. I u ovom slučaju, međutim, iznenađuje opet radni kapacitet dra Tome Matića koji je u okviru edicije *Stari pisci hrvatski* – što ju objavljuje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti od 1869. godine – priredio čak šest knjiga kritičkih izdanja literarnog opusa sedmorice starijih naših književnika (knj. 23 – M. A. Relković, knj. 26 – A. Kanižlić, A. Ivošević i M. P. Katančić, knj. 27. i 28 – A. Kačić Miošić, knj. 30 – F. Grabovac i knj. 32

– P. Zrinjski i – posmrtno, zajedno s A. Đamićem – 34. knjigu, Vida Došana).

U ovom globalnom i stoga nužno nepotpunom prikazu znanstvenog rada dra Tome Matića treba svakako spomenuti i njegove, istina rjeđe, komparatističke radove (npr. *Zoranič's Planine und Sannazaro's Arcadia*) u kojima neka djela iz korpusa starije hrvatske književnosti promatra i vrednuje u širem, evropskom literarnom kontekstu.

Kao rezultat dugogodišnjeg znanstvenog rada dra Tome Matića koji u sebi ujedinjuje impresivan vremenski raspon od tri četvrtine stoljeća – od 1893. do gotovo posljednjih trenutaka duboke starosti 1968. godine – ostaje djelo koje ga s punim pravom uvrštava među najznačajnije istraživače starije hrvatske književnosti. Istraživač izvanredno široka i raznovrsna znanstvenog interesa (dovoljno je, ilustracije radi, tematski klasificirati bibliografiju njegovih radova) Tomo Matić ostavio je niz sintetskih književnopolivjesnih studija i monografskih radova trajne vrijednosti.³

Sudovi, metode i pristupi dra Tome Matića, kao i svako naučno djelo uostalom, doživjet će s vremenom i nadopune i korekcije, ali će u cjelini ostati trajno instruktivan primjer istraživačke akribije i neiscrpane radne energije koje su bile osnovom njegova cjelokupna znanstvenog rada.

Mladen Kuzmanović

³ Dr T. Matić izabran je 25. 4. 1921. za dopisnog, a 14. 5. 1938. godine za pravog člana JAZU.